

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu a) “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par pārstāvības prasībām patērētāju kolektīvo interešu aizsardzībai un Direktīvas 2009/22/EK atcelšanu”

(COM(2018) 184 final – 2018/0089 (COD))

un b) “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko attiecībā uz ES patērētāju tiesību aizsardzības noteikumu labāku izpildi un modernizēšanu groza Padomes 1993. gada 5. aprīļa Direktīvu 93/13/EEK, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 98/6/EK, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2005/29/EK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2011/83/ES”

(COM(2018) 185 final – 2018/0090 (COD))

(2018/C 440/10)

Ziņotājs: **Jarosław MULEWICZ**

Līdzziņotājs: **Antonio LONGO**

Apspriešanās	a) Eiropas Parlaments, 2.5.2018. a) Padome, 22.5.2018. b) Eiropas Parlaments, 2.5.2018. a) Padome, 22.5.2018.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sa- nāksmē	4.9.2018.
Pieņemts plenārsesijā	20.9.2018.
Plenārsesija Nr.	537
Balsojuma rezultāts	155/1/5
(par/pret/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas priekšlikumu par ES patērētāju tiesību aizsardzības noteikumu labāku izpildi un modernizāciju un mērķi atjaunināt spēkā esošos noteikumus, lai ņemtu vērā jaunus patēriņa paradumus un lai noteikumus pielāgotu digitālā vienotā tirgus pārmaiņām. Tomēr, kā ieteikts EESK atzinumā par tematu “Patērētāju neaizsargātība pret komercpraksi”⁽¹⁾, joprojām ir jārisina problēmas saistībā ar spēkā esošo noteikumu nepildīšanu.

1.2. EESK piekrīt Eiropas Komisijai, ka nepieciešams modernizēt un vienkāršot ES patērētāju politiku, un uzskata, ka jaunais tiesību aktu kopums var palīdzēt pārvarēt plaisu, ko radījis eksponenciālais e-komercijas pieaugums un kas mazina patērētāju uzticēšanos un rada kropļojumus vienotajā tirgū.

1.3. Komiteja kopumā uzskata, ka, saskaņojot patērētāju tiesību aizsardzības tiesību aktus ar mērķi panākt patērētāju aizsardzības un tirgotāju juridiskās noteiktības līdzsvaru, nebūtu jāpazeminās patērētāju aizsardzības līmenim dalībvalstīs. EESK atzinīgi vērtē REFIT secinājumus, ka patērētāju tiesību aizsardzības noteikumi atbilst mērķim, taču norāda arī, ka arvien lielāks patērētāju skaits saskaras ar agresīvu tirgvedību un maldinošu uzņēmējdarbības praksi.

⁽¹⁾ OV C 12, 15.1.2015., 1. lpp.

1.4. EESK atbalsta priekšlikumu patērētāju tiesības attiecināt arī uz visiem “šķietami bezmaksas” digitālajiem pakalpojumiem, kuru izmantošanai lietotāji iesniedz savus personas datus un datus, kas nav personas dati. Tā atbalsta arī tiešsaistes platformu pārredzamības un atbildības palielināšanu.

1.5. Saistībā ar Direktīvas 2011/83/ES par Patērētāju tiesību aizsardzību pārskatīšanu Komitejai rodas bažas par diviem aspektiem. Tirgotāji atbalsta pirmslīguma informācijas atjaunināšanu, vienkāršošanu un pielāgošanu, savukārt patērētāji uzskata, ka tādējādi tiks pazemināts patērētāju aizsardzības līmenis.

1.6. EESK uzskata, ka noteikumi par digitālo saturu, digitālajiem pakalpojumiem un tirdzniecību tiešsaistē būtu jāaskaņo ar digitālā vienotā tirgus tiesību aktiem.

1.7. EESK uzskata, ka atteikuma tiesības ir efektīvs patērētāju tiesību aizsardzības līdzeklis, ko nevajadzētu novērtēt par zemu. Komitejas locekļu viedoklis par Komisijas priekšlikumu atšķiras. Tirgotājiem, īpaši MVU, ir nepieciešama lielāka juridiskā noteiktība par nepamatoti pārbaudītām precēm un pirmstermiņa atmaksu. Patērētāji grozījumu noraida un prasa saglabāt *status quo*. Komiteja aicina Komisiju atkārtoti izskatīt šo svarīgo noteikumu un panākt kompromisu starp pretējām interesēm.

1.8. EESK uzskata, ka pasākumi patērētāju aizsardzībai pret “divējādas kvalitātes produktiem” ir pamatoti, un atbalsta Komisijas priekšlikumu nodrošināt lielāku pārredzamību.

1.9. Komiteja atbalsta strīdu alternatīvas izšķiršanas un strīdu tiešsaistes izšķiršanas mehānismus, piemēram, mediāciju vai arbitražu, kuru izmantošana būtu jāveicina Eiropas un valstu līmenī.

1.10. EESK aicina Komisiju nodrošināt, ka dalībvalstis patiešām īsteno spēkā esošos patērētāju tiesību aizsardzības noteikumus un panāk to izpildi; atbalstīt patērētāju tiesību aizsardzības noteikumu saskaņošanu; veicināt valstu iestāžu pārrobežu sadarbību, izmantojot CPC (Sadarbības tīklu patērētāju tiesību aizsardzībai), un uzsākt komunikācijas kampaņu, lai veicinātu mazo un vidējo uzņēmumu centienus nodrošināt atbilstību tiesību aktiem patērētāju tiesību aizsardzības jomā.

1.11. EESK aicina dalībvalstis ieviest stingrākus noteikumus, lai panāktu patērētāju tiesību aizsardzības jomā spēkā esošo tiesību aktu izpildi, apkarot valstu un pārrobežu līmeņa pārkāpumus un saglabāt pašreizējo patērētāju tiesību aizsardzības līmeni.

1.12. EESK atbalsta priekšlikumu izstrādāt īpašus kritērijus attiecībā uz naudas sodiem, jo tie ir efektīvs patērētāju tiesību aizsardzības līdzeklis. Ir svarīgi paredzēt, ka tiem uzņēmumiem, kas pārkāpj noteikumus, tiek uzlikts patiešām atturošs sods, kura apmērs ir būtiska gada apgrozījuma daļa un kurā tiek ņemti vērā ES mēroga pārkāpumi.

1.13. EESK atzinīgi vērtē priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par pārstāvības prasībām patērētāju kolektīvo interešu aizsardzībai un Direktīvas 2009/22/EK atcelšanu. Tomēr Komiteja pauž nožēlu par to, ka, sagatavojot tiesību akta priekšlikumu, nav ņemti vērā ieteikumi, kas sniegti EESK atzinumā par Eiropas līmeņa regulējumu kolektīvās tiesiskās aizsardzības jomā⁽²⁾.

1.14. Viegla un ātra piekļuve tiesībaizsardzībai būtu jāgarantē visiem ES pilsoņiem. Patērētājiem vajadzētu būt iespējai saņemt kompensāciju par nodarīto kaitējumu līguma pārkāpuma rezultātā. Tādēļ atzinīgi vērtējama ir pielāgota kolektīvās tiesiskās aizsardzības sistēma. Tai vajadzētu būt pragmatiskai, izmaksu ziņā lietderīgai, tajā jāparedz piemēroti aizsardzības pasākumi un tai jāņem vērā dalībvalstu tiesu sistēmas.

1.15. EESK atzīst Komisijas darbu, kas tiek ieguldīts to tiesīgo iestāžu identificēšanā, kuras var veikt kolektīvu tiesisko aizsardzību atbilstoši subsidiaritātes principam un valsts tiesību aktiem.

⁽²⁾ OV C 170, 5.6.2014., 68. lpp.

1.16. Dalībvalstīm turklāt būtu jāatbalsta tiesīgajām iestādēm paredzētu tiesvedības fondu izveide. Ja nodarītais kaitējums ir mazs un ja nav iespējams apzināt visus cilvēkus, kam nodarīts kaitējums, EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu šīs summas piešķirt sabiedrības mērķiem; tomēr Komiteja aicina precizēt, kādiem mērķiem (piemēram, patērētāju atbalsta, informēšanas un izglītošanas programmas, tiesvedības fonds).

1.17. Noslēgumā jāpiebilst, ka svarīgs aizsardzības pasākums, kas būtu jāparedz direktīvā, ir iespēja piedalīties vai nepiedalīties kolektīvajā prasībā. Kā ieteikts EESK atzinumā par kolektīvo prasību Eiropas sistēmu⁽³⁾, patērētājiem vajadzētu būt iespējai brīvi izlemt, vai viņi vēlas piedalīties vai nepiedalīties kolektīvajā prasībā.

2. Vispārīga informācija un ievads

2.1. 2018. gada 11. aprīlī Eiropas Komisija publicēja tiesību aktu kopumu "Uz patērētājiem orientēts jaunais kurss". Šo kopumu veido Priekšlikums direktīvai (Kopotai direktīvai), ar ko attiecībā uz ES patērētāju tiesību aizsardzības noteikumu labāku izpildi un modernizēšanu groza Direktīvu 93/13/EEK⁽⁴⁾, Direktīvu 98/6/EK⁽⁵⁾, Direktīvu 2005/29/EK⁽⁶⁾ un Direktīvu 2011/83/ES⁽⁷⁾, un Priekšlikums direktīvai par pārstāvības prasībām patērētāju kolektīvo interešu aizsardzībai un Direktīvas 2009/22/EK atcelšanu.

Kopotā direktīva

2.2. Komisijas priekšlikums (COM(2018) 185) par ES patērētāju tiesību aizsardzības noteikumu labāku izpildi un modernizēšanu ir vērsts uz patērētāju aizsardzības mehānismu papildināšanu, pārrobežu pārkāpumiem un e-komerciju, kā arī uz tirgotāju sloga samazināšanu. Priekšlikumā ievēroti ES patērētāju tiesību un tirgvedības tiesību atbilstības⁽⁸⁾ pārbaudes secinājumi, kas izdarīti saistībā ar REFIT programmu un ar Direktīvas 2011/83/ES par patērētāju tiesībām novērtēšanu.

2.3. Kopotās direktīvas priekšlikumā paredzēti šādi īpaši svarīgi jauninājumi:

2.3.1. efektīvu, samērīgu un atturošu sodu ieviešana koordinētā veidā attiecībā uz pārkāpumiem valsts iekšienē un pāri robežām;

2.3.2. uzlabota pārredzamība digitālā vienotā tirgū un pārredzamības pienākumi tiešsaistes platformām;

2.3.3. patērētāju tiesību piemērošanas paplašināšana digitālo pakalpojumu jomā, īpaši tur, kur patērētāji nemaksā, bet sniedz personas datus un datus, kas nav personas dati, kuriem ir ekonomiska vērtība un tāpēc tos nevar uzskatīt par "bezmaksas";

2.3.4. sloga samazināšana uzņēmumiem, dodot iespēju profesionāļiem izmantot tiešsaistes komunikācijas līdzekļus, piemēram, tīmekļa veidlapas vai tērzēšanas iespēju kā alternatīvu e-pastam;

2.3.5. atsevišķu ar atteikšanās tiesībām saistītu aspektu pārskatīšana. Konkrēti: tirgotājam atļauts atmaksāt naudu patērētājam tikai pēc tam, kad viņš ir apskatījis preces un pārbaudījis, vai tā vietā, lai tikai pārbaudītu preces, patērētājs nav tās lietojis;

⁽³⁾ OV C 170, 5.6.2014., 68. lpp.

⁽⁴⁾ Padomes 1993. gada 5. aprīļa Direktīva 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV L 95, 21.4.1993., 29. lpp.).

⁽⁵⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 1998. gada 16. februāra Direktīva 98/6/EK par patērētāju aizsardzību, norādot patērētājiem piedāvāto produktu cenas (OV L 80, 18.3.1998., 27. lpp.).

⁽⁶⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2005. gada 11. maija Direktīva 2005/29/EK, kas attiecas uz uzņēmēju negodīgu komercpraksi iekšējā tirgū attiecībā pret patērētājiem un ar ko groza Padomes Direktīvu 84/450/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 97/7/EK, 98/27/EK un 2002/65/EK un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 2006/2004 (OV L 149, 11.6.2005., 22. lpp.).

⁽⁷⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 25. oktobra Direktīva 2011/83/ES par patērētāju tiesībām un ar ko groza Padomes Direktīvu 93/13/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 1999/44/EK un atceļ Padomes Direktīvu 85/577/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 97/7/EK (OV L 304, 22.11.2011., 64. lpp.).

⁽⁸⁾ SWD(2017) 208 final un SWD(2017) 209 final, publicēti 2017. gada 23. maijā.

2.3.6. dalībvalstīm pavērta iespēja ierobežot nevēlamus agresīvus un maldinošus paņēmienus saistībā ar tiešo tirdzniecību mājās un tirdzniecību ekskursijās;

2.3.7. skaidri norādīts uz divējādas kvalitātes produktiem un visiem ar to saistītiem tirgvedības pasākumiem, tostarp maldinošu tirdzniecības praksi, kas īpaši izplatīta lauksaimniecības pārtikas nozarē.

Pārstāvības prasību direktīva

2.4. Komisijas priekšlikumā (COM(2018) 184) par pārstāvības prasībām attiecībā uz patērētāju kolektīvo interešu aizsardzību tiek radīts pamats Eiropas kolektīvās tiesiskās aizsardzības mehānismam, kas vērsti pret izplatītiem patērētāju tiesību aizsardzības tiesību aktu pārkāpumiem. Šis instruments, kas jau ir pieejams dažās ES dalībvalstīs, būtu jāievieš visās dalībvalstīs. Tomēr būtu jāpiemēro subsidiaritātes princips, kas dod dalībvalstīm iespēju šo sistēmu veidot valsts līmenī un saglabāt pastāvošās sistēmas.

2.5. Patērētāju vārdā darboties vajadzētu tikai valsts līmenī tiesīgām iestādēm, un tām būtu jāievēro noteiktas Eiropas Komisijas ieviestas obligātās prasības.

2.6. Kompensācijas mehānisms ir saistīts ar tiesas rīkojumu. Tiesīgajām iestādēm vajadzētu būt iespējai rosināt šādu kolektīvās tiesiskās aizsardzības lietu tikai pēc tam, kad tiesa vai administratīvā iestāde ir apstiprinājusi patērētāju tiesību pārkāpumu. Direktīva attiecas uz valsts un ES līmenī izdarītiem pārkāpumiem un patērētājiem dod iespēju iesniegt kolektīvu pārrobežu prasību par tiesisko aizsardzību.

2.7. Saistībā ar patērētājiem nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu priekšlikumā tiek nošķirtas mazas summas, kuru gadījumā kompensācija tiek atvēlēta sabiedriskiem mērķiem, un būtiskas summas, kuru gadījumā kompensāciju saņem tieši patērētāji.

3. Vispārīgas piezīmes par kopoto direktīvu

3.1. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas priekšlikumu par ES patērētāju tiesību aizsardzības noteikumu labāku izpildi un modernizāciju un mērķi atjaunināt spēkā esošos noteikumus, lai ņemtu vērā jaunus patēriņa paradumus un lai noteikumus pielāgotu digitālā vienotā tirgus pārmaiņām. Tomēr, kā ieteikts EESK atzinumā par tematu "Patērētāju neaizsargātība pret komercpraksi" ⁽⁹⁾, joprojām ir jārisina problēmas saistībā ar spēkā esošo noteikumu nepildīšanu.

3.2. EESK vēlas izdarīt atsauci uz informatīvo ziņojumu "Patērētāju un tirgvedības tiesības" ⁽¹⁰⁾, kurā ir izvērtēts, kā pilsoniskās sabiedrības organizācijas visā Eiropas Savienībā uztver ES patērētāju un tirgvedības tiesību īstenošanu, un uz EESK informatīvo ziņojumu par Patērētāju tiesību direktīvu ⁽¹¹⁾, kurā ir novērtēta direktīvas īstenošana. Šos informatīvos ziņojumus gatavojot, tika izmantoti trīs dažādi datu vākšanas instrumenti: aptaujas anketa, ekspertu uzklauššana un deviņās faktu vākšanas misijas, proti, Rīgā, Romā, Varšavā, Madridē, Parīzē, Atēnās, Viļņā, Lisabonā un Briselē.

3.3. EESK piezīmē, ka Komisijas priekšlikumā ir ņemti vērā minētie informatīvie ziņojumi, kuros pausts aicinājums palielināt izpratnes veidošanas, apmācības un koordinēšanas centienus attiecībā uz patērētāju politiku, tiešsaistes platformu regulējumu un digitālo ekonomiku. Tomēr EESK ir sarūgtināta, ka priekšlikumā nav pienācīgi risināti jautājumi par patērētāju aizsardzības politikas saskaņošanu; valstu tiesībaizsardzības sadrumstalotību; nepieciešamību finansēt izpratnes veidošanas kampaņas; mūžizglītības veicināšanu; atbalstu MVU; juridiskās informācijas vienkāršošanu patērētājiem un alternatīvo strīdu izšķiršanas mehānismu, pašregulēšanu un rīcības kodeksu popularizēšanu.

3.4. EESK atzīst, ka patērētāji var saskarties ar situācijām, kad viņi tiek maldināti vai agresīvi piespiesti noslēgt līgumus. Kļūvuši zināmi konkrēti gadījumi par zvanu centriem, kas pārdod energoapgādes, telesakaru vai ūdensapgādes līgumus, kuri maldina patērētājus. Kļūvis arī zināms par uzbāzīgu pārdošanu ekskursijās, kas tiek organizētas, lai pārdotu produktus noteiktām patērētāju kategorijām. Būtu jānodrošina, ka šādās situācijās patērētājiem ir tiesības atteikties no pirkuma līguma un/vai saņemt kompensāciju par viņiem nodarīto kaitējumu.

⁽⁹⁾ OV C 12, 15.1.2015., 1. lpp.

⁽¹⁰⁾ EESK informatīvais ziņojums, kas iesniegts 2016. gada 14. decembra plenārsesijai (INT/796).

⁽¹¹⁾ EESK informatīvais ziņojums, kas iesniegts 2016. gada 14. decembra plenārsesijai (INT/795).

3.5. Kā ieteikts EESK atzinumā par tematu “Patērētāju neaizsargātība pret komercpraksi”, būtu jānodrošina patērētājiem atbilstoši individuāli tiesiskās aizsardzības līdzekļi, piemēram, atļūdzināšana un pirkuma līguma aizstāšana vai izbeigšana. Tiesiskās aizsardzības līdzekļi būtu arī jāpielāgo katra patērētāja situācijai, lai viņi varētu izvēlēties individuāli pielāgotus risinājumus.

3.6. EESK ir arī pārliecināta, ka nebūtu jāmazina ES patērētāju tiesību aizsardzības tiesību normu saskaņotība. Solis atpakaļ nerada vienlīdzīgus konkurences apstākļus; no tā negūst labumu ne patērētāji, ne tirgotāji.

3.7. EESK uzsver, ka agresīvas un maldinošas pārdošanas taktika jau ir aizliegta ar Direktīvu 2005/29/EK, kas nodrošina pilnīgu saskaņošanu un attiecas uz negodīgu komercpraksi. EESK mudina Eiropas Komisiju nodrošināt, ka dalībvalstis rīkojas stingrāk, lai panāktu spēkā esošo noteikumu izpildi.

3.8. Komisija neviennozīmīgi vērtē Komisijas priekšlikumu ierobežot noteiktas izplatīšanas metodes. Tirgotāju skatījumā šos pasākumus nevajadzētu attiecināt tikai uz tiešo tirdzniecību mājās, jo tādējādi tiktu stigmatizēta vesela ekonomikas nozare, bet vērst uz visu agresīvo praksi; patērētāji atbalsta dalībvalstu iespēju veselības un drošības apsvērumu dēļ ierobežot noteiktas tirdzniecības metodes konkrētu preču (piemēram, narkotiku, zāļu) jomā.

3.9. Tādēļ, lai efektīvi cīnītos pret ļaunprātīgu darbību, nesodot tos, kuri ievēro noteikumus, ļoti svarīga ir dalībvalstu patērētāju tiesību aizsardzības iestāžu sadarbība saskaņā ar Regulu par sadarbību patērētāju tiesību aizsardzības jomā. Informācijai par tirgotājiem vajadzētu būt patērētājiem pieejamai, un valstu un ES līmenī būtu jāatbalsta informēšanas kampaņas.

3.10. Saistībā ar Direktīvas 2011/83/ES par Patērētāju tiesību aizsardzību pārskatīšanu Komitejai ir divējāda nostāja un rodas bažas par vairākiem aspektiem. Tirgotāji atbalsta pirmslīguma informācijas atjaunināšanu, vienkāršošanu un pielāgošanu, savukārt patērētāji uzskata, ka tādējādi tiks pazemināts patērētāju aizsardzības līmenis. Komiteja atbalsta pieeju, kas līdzsvaro patērētāju tiesību aizsardzību un tirgotāju juridisko noteiktību. EESK uzskata, ka noteikumi par digitālo saturu, digitālajiem pakalpojumiem un tirdzniecību tiešsaistē būtu jāsaņāo ar digitālā vienotā tirgus tiesību aktiem.

3.11. Lielāka nozīme būtu jāpiešķir tiešsaistes platformu identificēšanai un atbildībai. EESK uzskata, ka ir svarīgi, lai patērētājs līguma parakstīšanas brīdī iegūtu visu svarīgo informāciju par savu darījuma partneri. Turklāt gan patērētājiem, gan uzņēmumiem (B2B) tiešsaistes platformu pārredzamība ir būtisks digitālā vienotā tirgus attīstības faktors⁽¹²⁾.

3.12. EESK atbalsta arī priekšlikumu paplašināt patērētāju tiesības, attiecinot tās uz visiem “bezmaksas” digitālajiem pakalpojumiem, kuru izmantošanai lietotāji iesniedz savus personas datus un datus, kas nav personas dati. Tā kā šādiem datiem ir komerciāla vērtība, nebūtu godīgi pret patērētājiem tos uzskatīt par bezmaksas un nenodrošināt piemērotu aizsardzību. Eiropas Komisijas ierosinātais pasākumu kopums ļauj līdzsvarot – vismaz daļēji – attiecības starp galvenajām pasaules līmeņa tiešsaistes platformām un individuāliem lietotājiem.

3.13. EESK atbalsta mūsdienīgu mehānismu ieviešanu informācijas apmaiņai starp tirgotājiem un patērētājiem (t. i., čātbotus, tiešsaistes veidlapas). Komiteja uzskata, ka šie mehānismi varētu vienkāršot pušu dialogu, ja tiek paredzēti piemēroti patērētāju aizsardzības pasākumi, piemēram, iespēja izsekot informācijas apmaiņai, iegūt papildinformāciju un iesniegt sūdzības. Taču vienmēr vajadzētu būt iespējai izmantot parastos saziņas līdzekļus (piemēram, zvanu centrus).

⁽¹²⁾ EESK atzinums: TEN/662 – “Taisnīguma un pārredzamības veicināšana komerciālajiem lietotājiem paredzētos tiešsaistes starpniecības pakalpojumos” (skatīt šā *Oficiālā Vēstneša* 177. lpp.).

3.14. EESK atbalsta atteikuma tiesību koncepciju un atzīst, ka minētās tiesības ir efektīvs patērētāju tiesību aizsardzības līdzeklis, ko nevajadzētu novērtēt pārāk zemu. Pastāv risks, ka Komisijas priekšlikums varētu ierobežot patērētāju tiesības, bet nesniegt pienācīgus pierādījumus par šādu tiesību sistemātiskiem un plaši izplatītiem pārkāpumiem. No otras puses, tirgotājiem, īpaši MVU, ir nepieciešama lielāka juridiskā noteiktība par nepamatoti pārbaudītām precēm un pirmstermiņa atmaksu. Komiteja aicina Komisiju atkārtoti izskatīt šo svarīgo noteikumu, lai panāktu līdzsvarotu kompromisu.

3.15. EESK atzinīgi vērtē precizējumus attiecībā uz “divējādas kvalitātes” produktiem, jo izrādījies, ka dažiem produktiem, it īpaši pārtikai, ir identisks marķējums, kaut arī to sastāvs nav vienāds, un tas, iespējams, maldina patērētājus. Lai nodrošinātu pārredzamību, būtu jāaizliedz maldinošs produktu apraksts un marķējums.

3.16. EESK atbalsta priekšlikumu izstrādāt īpašus kritērijus naudas sodu ieviešanai, jo tas ir efektīvs patērētāju tiesību aizsardzības līdzeklis. Kā norāda Eiropas Patērētāju padomdevēju grupa, ir svarīgi tiem uzņēmumiem, kas pārkāpj noteikumus, uzlikt patiešām atturošu sodu, kura apmērs ir būtiska procentuāla daļa no gada apgrozījuma un kurā tiktu ņemta vērā pārkāpuma ES mēroga dimensija. Komisijai būtu jāapsver iespēja priekšlikumu saskaņot ar Vispārīgās datu aizsardzības regulas noteikumiem.

3.17. EESK arī atbalsta strīdu alternatīvas izšķiršanas un strīdu tiešsaistes izšķiršanas mehānismus⁽¹³⁾, piemēram, mediāciju vai arbitrāžu, kuru izmantošana būtu jāveicina nacionālā līmenī. Ārpustiesas izlīgumi var būt risinājums pirms tiesvedības un būtu attiecīgā gadījumā jāatbalsta. Tiesām arī turpmāk vajadzētu būt pēdējai instancei, kurā var vērsties. Eiropas Komisijas priekšlikumā būtu jāturpina atbalstīt šīs iespējas, lai risinātu patērētāju tiesību aizsardzības problēmas.

3.18. Kopumā EESK uzskata, ka ilgtspējai un kvalitātei vajadzētu būt piegādes ķēdes pamatprincipam, lai nodrošinātu patērētāju tiesību aizsardzību visā ražošanas ciklā.

4. Īpašas piezīmes par kolektīvām prasībām Eiropas Savienībā

4.1. EESK atzinīgi vērtē priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par pārstāvības prasībām patērētāju kolektīvo interešu aizsardzībai un Direktīvas 2009/22/EK atcelšanu⁽¹⁴⁾. Tomēr Komiteja pauž nožēlu par to, ka, sagatavojot tiesību akta priekšlikumu, nav ņemts vērā neviens no ieteikumiem, kuri sniegti vairākos EESK atzinumos par Eiropas līmeņa regulējumu kolektīvās tiesiskās aizsardzības jomā⁽¹⁵⁾.

4.2. Saskaņā ar *REFIT* veiktajā atbilstības pārbaudē tika secināts, ka ekonomikas globalizācijas un digitalizācijas dēļ pieaug risks, ka var tikt pārkāpti ES tiesību akti, kas ietekmē patērētāju kolektīvās intereses. Turklāt vairākas dalībvalstis nenodrošina zaudējumu atlīdzināšanai paredzētus kolektīvās tiesiskās aizsardzības mehānismus, kas pielāgoti masveida kaitējuma situācijām, un nav īstenojušas aizsardzības pasākumus, kuri paredzēti Eiropas Komisijas 2013. gada ieteikumā par kolektīvo tiesisko aizsardzību⁽¹⁶⁾.

4.3. Viegla un ātra piekļuve tiesībaizsardzībai būtu jāgarantē visiem ES pilsoņiem. Patērētājiem vajadzētu būt iespējai saņemt kompensāciju par līguma pārkāpuma rezultātā nodarīto kaitējumu. Tas pats attiecas uz tirgotājiem, kuriem nevajadzētu kļūt par nepamatotas tiesāšanās mērķi. Kolektīvās prasības ir juridisks instruments, procesuālas tiesības un pamattiesības, kuru mērķis ir nodrošināt viendabīgu vispārēju, kolektīvu un individuālu interešu aizsardzību tiesā atbilstoši LESD 81. pantam, tam vajadzētu būt neitrālam un tas nebūtu jāattiecinā tikai uz patērētājiem (bet arī uz vidi, darba ņēmējiem, MVU tiesībām, enerģētiku, dalīšanās ekonomiku, aprites ekonomiku, platformām, visām digitālajām tiesībām u. c.).

⁽¹³⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 21. maija Direktīva 2013/11/ES par patērētāju strīdu alternatīvu izšķiršanu un ar ko groza Regulu (EK) Nr. 2006/2004 un Direktīvu 2009/22/EK (Direktīva par patērētāju SAI) (OV L 165, 18.6.2013., 63. lpp.).

⁽¹⁴⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 23. aprīļa Direktīva 2009/22/EK par aizliegumiem saistībā ar patērētāju interešu aizsardzību (OV L 110, 1.5.2009., 30. lpp.).

⁽¹⁵⁾ OV C 170, 5.6.2014., 68. lpp.

⁽¹⁶⁾ Komisijas 2013. gada 11. jūnija Ieteikums 2013/396/ES par kopējiem principiem attiecībā uz dalībvalstu aizlieguma un atlīdzināšanas kolektīvās tiesiskās aizsardzības mehānismiem (OV L 201, 26.7.2013., 60. lpp.).

4.4. Tādēļ atzinīgi ir vērtējama pielāgota kolektīvās tiesiskās aizsardzības sistēma. Tai vajadzētu būt pragmatiskai, izmaksu ziņā lietderīgai, tajā jāparedz piemēroti aizsardzības pasākumi un jāņem vērā valstu tiesu sistēmas (piemēram, līdzīgi kā Norvēģijā vai Dānijā). ES direktīvā būtu jānosaka galvenās pamatnostādnes saskaņotai ES kolektīvai prasībai, skaidri jānorāda, kas ir reglamentējams ar ES līmeņa tiesību aktu un kas saskaņā ar subsidiaritātes principu ir atstājams dalībvalstu ziņā; jāgādā, ka šī shēma palīdz tiesiskumu nodrošināt efektīvāk, ātri, pieejami un taisnīgi; jānodrošina reāla un pilnīga kompensācija par nodarīto kaitējumu un ar atbilstošu finansējumu jāgarantē šī mehānisma ilgtspēja. Pašreizējais Komisijas priekšlikums šiem mērķiem neatbilst.

4.5. EESK atzinīgi vērtē Komisijas darbu, kas tiek ieguldīts to tiesīgo iestāžu identificēšanā, kuras atbilstoši subsidiaritātes principam var veikt kolektīvu tiesisko aizsardzību. Būtu jāprecizē arī, ka tiesīgo iestāžu reģistrācijas vietai jābūt jurisdikcijas vietai un ka tā nosaka piemērojamos tiesību aktus. Papildus tam EESK uzskata, ka Komisijai būtu sīki jāizstrādā šādi jautājumi: tiesneša loma, pieņemot lēmumu par prasības piemērotību; pierādīšanas pienākums un pierādījumu iesniegšana; nolēmumu veids – *inter partes* vai *erga omnes* un apelācijas kārtība.

4.6. Kolektīvās prasības gadījumā visas tiesāšanās izmaksas ir sedzamas saskaņā ar attiecīgajā valstī noteikto juridiskās palīdzības sistēmu.

4.7. Patērētāju vai pilsoniskās sabiedrības organizācijām vajadzētu būt iespējai saņemt pienācīgu finansējumu un juridiskas konsultācijas, lai tās varētu iesniegt prasību par tiesisko aizsardzību. Īpašiem fondiem vajadzētu palīdzēt tiesīgajām iestādēm nodrošināt atbildību advokātiem. Dalībvalstīm būtu jāatbalsta tiesīgajām iestādēm paredzētu tiesvedības fondu izveide.

4.8. Attiecībā uz kompensāciju tiesību akta priekšlikumā nav pilnībā ņemta vērā vajadzība nodrošināt patērētājiem reālu kompensāciju par viņiem nodarīto kaitējumu. Priekšlikumā būtu skaidri jānorāda, ka jāatlīdzina visa summa, ko zaudējis patērētājs, neraugoties uz nodarīto kaitējumu.

4.9. EESK pauž bažas par uzņēmēju tiesību aizsardzību, tostarp uzņēmumu noslēpumu aizsardzību. Neskarot to patērētāju aizsardzību, kuriem ir nodarīts kaitējums, EESK atzinīgi vērtētu tādu mehānismu izveidi, kas nodrošinātu sniegtās informācijas konfidencialitāti ne tikai tiesvedības posmā, bet arī galīgajos lēmumos.

4.10. Arī tirgotāji atzinīgi novērtētu iespēju īsā laikā panākt izlīgumu lietā, tostarp izmantojot minēto alternatīvo strīdu izšķiršanas mehānismu.

4.11. EESK aicina Komisiju iekļaut priekšlikumā par kolektīvo tiesisko aizsardzību ieteikumu dalībvalstīm izmantot tehnoloģiskus jauninājumus, kā to jau ir izdarījušas tehnoloģiski attīstītākās SAI un SIT struktūras, jo īpaši attiecībā uz dalībnieku pulcināšanu kolektīvajai prasībai. Ar šo pasākumu būtu jānodrošina ievērojami izmaksu ietaupījumi kolektīvo prasību organizatoriem un patērētāju organizācijām, kuras nolemj pievienoties. Komisijai vajadzētu arī veicināt paraugprakses apmaiņu, īpašu uzmanību pievēršot datu vākšanai par visiem gadījumiem, kuriem tiek piemērota kolektīvā prasība.

4.12. Kā ieteikts EESK atzinumā par kolektīvo prasību Eiropas sistēmu⁽¹⁷⁾, Komiteja uzskata, ka patērētājiem vajadzētu būt iespējai brīvi izlemt, vai viņi vēlas piedalīties vai nepiedalīties kolektīvajā prasībā. EESK uzskata, ka piedalīšanās būtu piemērotāka procedūra gadījumos, kas skar nelielu cietušo skaitu, kuriem nodarīts būtisks kaitējums, bet nepiedalīšanās būtu piemērotāka gadījumos ar daudziem cietušajiem, kuriem nodarīts neliels kaitējums.

Briselē, 2018. gada 20. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Luca JAHIER

⁽¹⁷⁾ OV C 170, 5.6.2014., 68. lpp.